

**ЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШІ У  
ТЛУМАЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ: ВІД  
«ГАЛЮЦИНАЦІЙ» ДО РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ**

Федорів М. Л.

*Національний університет «Києво-Могилянська академія»*

У сучасному освітньому процесі інтеграція штучного інтелекту (ШІ) супроводжується низкою етичних, методологічних та практичних проблем. Метою цього дослідження є розкриття проблематики «галюцинацій» ШІ – явища, коли мовні моделі продукують неточну або сфабриковану інформацію – у контексті аналізу класичних творів української літератури. У полі дослідження такі аспекти, як етичне застосування ШІ у навчальному процесі, роль викладача в перевірці та інтерпретації текстів, методи критичного аналізу для виявлення фактичних помилок, порівняння літературних образів з «галюцинаціями» мовних моделей, розвиток критичного мислення та необхідність створення надійної джерельної бази для української культурної спадщини. Передусім, окремої уваги заслуговують етичні питання використання ШІ в освіті, оскільки «галюцинації» ШІ можуть спотворювати авторський задум і створювати хибне уявлення про історичний контекст і літературний твір. Відтак, викладач виступає як ключова фігура, відповідальна за перевірку інформації, наданої цифровим інструментом, роз'яснення її сутності та корекцію хибних висновків, які виникають внаслідок безвідповідального використання ШІ. По-друге, аналіз неточностей мовних моделей та «вигаданих фактів» у контексті тлумачення української літератури показує, що алгоритмічна генерація текстів нерідко базується на неповних, спотворених або невідповідних даних, зазвичай запозичених з англосаксонських контекстів, що призводить до появи фрагментарних або хибних інтерпретацій українських класичних творів. Традиційні методи літературознавства, які передбачають ретельне вивчення історичного контексту, аналіз тексту й критичне осмислення символіки, стають незамінними інструментами для виявлення таких неточностей і дозволяють забезпечити автентичність літературних інтерпретацій. Третім аспектом є аналіз спільних рис та відмінностей між літературними образами, створеними авторами класичних творів, і «галюцинаціями» ШІ. Літературні образи виникають у процесі творчого осмислення дійсності, пронизані символізмом, метафоричністю та емоційною насиченістю, відображаючи культурний код нації. Натомість, «галюцинації» ШІ є результатом алгоритмічних копійок фрагментарних, ізольованих даних, де відсутня емоційний й національно-культурний складники. Під час літературного аналізу уникнення помилок, пов'язаних з «галюцинаціями» ШІ, уможлиблюється завдяки розвитку критичного мислення – ключової передумови для ефективного використання цифрових технологій, яка передбачає здатність розпізнавати потенційні похибки в отриманих даних, аналізувати їх з погляду традиційних наукових методів та формувати власну позицію. Застосування спеціальних методик та стратегій, спрямованих на розвиток критичного мислення, дозволить ефективно перевіряти та інтерпретувати дані, отримані від мовних моделей. Нарешті, очевидною стає необхідність створення надійної джерельної бази – корпусу української літературної спадщини. Використання ШІ для аналізу й інтерпретації літературних творів неможливе без наявності достовірних даних, які відобразатимуть повноту й багатство української літературної традиції. Створення такої бази дозволить знизити ризики появи «галюцинацій» та сприятиме збереженню національної ідентичності за умови забезпечення доступу до перевірених джерел. Таким чином, комплексне дослідження етичних, методологічних та практичних аспектів використання ШІ для тлумачення української літературної спадщини демонструє необхідність підпорядкування сучасних технологічних інструментів традиційним методам літературознавства, а також підкреслює важливість розвитку критичного мислення для мінімізації хибних інтерпретацій, пов'язаних з «галюцинаціями» ШІ.